

DATE NOI PRIVIND TEZAURUL DE LA ADÎNCA, JUD. DÎMBOVIȚA

GH. POENARU-BORDEA, CONSTANTIN CONDREA

Așa cum este cunoscut, tezaurul a fost descoperit în mai 1953, cu prilejul lucrărilor de reparare a unui pod de peste apa Pîscovului, pe șoseaua dintre Gura-Ocniței și Adînca, pe teritoriul ultimei localități. Semnalat mai întâi de Radu Gioglovan, care a recuperat un număr de 29 de monede pentru Muzeul din Tîrgoviște,¹ locul descoperirii a fost cercetat în primăvara anului 1954 de C. Preda, care a reușit să mai recupereze un număr de 23 de monede și să stabilească faptul că tezaurul fusese îngropat într-un vas, la o adîncime de 0,50 m, într-o așezare geto-dacică.²

Monedele recuperate sînt didrahme getice de tip Virteju-București³ și tetradrahme thasiene, considerate de unii cercetători drept ~~imitații~~⁴. Din prima categorie de monede au fost recuperate 46 de exemplare, din a doua șase exemplare, la care trebuie probabil adău-

¹ R. Gioglovan, *Dezbateri privitoare la lucrările de istorie prezentate la sesiune*, în *Studii și referate privind istoria României*, II, București, 1954, p. 1868—1870, cu eroarea de a considera locul descoperirii pe teritoriul comunei Gura-Ocniței; R. Gioglovan, I. Avram, *Descoperiri monetare în raionul Tîrgoviște*, în *SCN*, I, 1957, p. 468—469, cu o eroare nouă în încercarea de a o corecta pe prima: Adîncata în loc de Adînca!

² C. Preda, *Pe marginea unor descoperiri monetare recente*, în *SCN*, II, 1958, p. 380—389.

³ B. Mitrea, *Un tezaur de monede dacice descoperit la București de o echipă de muncitori a întreprinderilor Sfîntului Popular*, în *Studii și referate privind istoria României*, I, 1954, p. 290—302; C. Preda, *op. cit.*, p. 382—383; C. Preda, *Monedele getice de tip Virteju-București* în *SCN*, V, 1971, p. 51—78.

⁴ În cazul precis al monedelor de la Adînca, R. Gioglovan le consideră inițial imitații *op. cit.*, în *Studii și referate privind istoria României*, II, p. 1869, pentru ca apoi să le considere tetradrahme thasiene, *op. cit.*, în *SCN*, I, 1957, p. 468; C. Preda ezită între originale și imitații, *op. cit.*, în *SCN*, II, 1958, p. 384; E. Chirilă, I. Pop, *Tezaurul monetar de la Sînpetru (or. Brașov)*, în *Apulum* VII, 1, 1968, p. 161, nr. 1, „thasiene”, probabil în grabă, căci tezaurul pe care-l publică și care cuprinde monede foarte asemănătoare este considerat categoric de „imitații”, p. 149 și 156.

gat un al șaptelea, examinat ceva mai tirziu de C. Preda.⁵ Lotul recuperat în 1954 s-a păstrat integral la Institutul de Arheologie,⁶ din primul însă șase monede getice și poate și o tetradrahmă au fost cedate Muzeului din Ploiești,⁷ fără a mai reveni la Muzeul din Tirgoviște, iar din cele rămase la acest din urmă muzeu mai există astăzi doar 18 monede getice și, deși nu este foarte sigur, una dintre tetradrahme.⁸ Cum în studiul lui C. Preda, care a comentat întreaga descoperire, nu sînt ilustrate decît exemplarele de la București⁹ și apărea necesară și completarea datelor inscrite acolo cu anumite precizări, ne-am asumat sarcina redactării acestei contribuții la amabila sugestie și stăruitoarea invitație a colegului Gabriel Mihăescu, directorul Muzeului județean din Tirgoviște.

Înainte de a da catalogul exemplarelor din muzeul abia amintit, credem că sînt utile cîteva precizări. Ordinea în care plasăm exemplarele, fiecare fiind ilustrat (vezi pl. I-VII), nu se pretinde nici decum a fi o ordine absolută. C. Preda care, studiind întreg materialul ce i-a fost accesibil, a dat o schemă a împerecherii ștanțelor de avers și revers¹⁰, nu o ilustrează decît parțial și fără să ne dea concordanțele, așa că va trebui să așteptăm studiul monografic pe care l-a realizat, pentru a vedea exact unde se încadrează în schema generală monedele care ne preocupă.¹¹ Din exemplele pe care le dă însă, privind prezența în diferite tezaure a unor monede ieșite din acciași pereche de ștanțe, putem reține că monedele din tezaurul de la Adînce acoperă o bună parte din schema propusă: Av. 1 — Rv. 1; Av. 17; Rv. 24 și Av. 34-Rv. 47.¹² Lipsind în general verigile de legătură, propunem aici o clasificare care ține cont de planșa articolului lui C. Preda din SCN, V¹³. Plasarea la început a monedelor cu călărețul de pe rv. realizat

⁵ Este vorba de un exemplar cu sigla M, de 16,20 g și 32 mm. Dos. *Note informative*, I (C. Preda).

⁶ Inv. 401.

⁷ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, II, 1958, p. 381—382; Cf. E. Chirilă, G. Mihăescu, *Tezaurul de la Căprioara*, Tirgoviște, 1969, p. 31, nr. 1.

⁸ Inv. 5290—5307, situația numerică actuală la E. Chirilă — G. Mihăescu, *loc. cit.* Îndoielile vin de la faptul că în semnarea inițială R. Gioglovan, *op. cit.*, în *Studii și referate privind istoria României*, II, p. 1869 se vorbește de „urme de tăieturi vechi” și de o greutate „la toate” în jur de 16 g și nu de un exemplar fragmentar.

⁹ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, II, 1958, p. 385 și 387, pl. I—II. La C. Preda *op. cit.*, în SCN, V, 1971, pl. 1² se ilustrează, dacă nu ne înșelăm cumva, o monedă din lotul de la Tirgoviște, nr. 18 din catalogul nostru, fără ca în legenda planșei să se dea tezaurul de proveniență, ori locul de păstrare.

¹⁰ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 54—60.

¹¹ C. Preda, *Moneda geto-dacă. Studiu monografic*, sub tipar la Editura Academiei.

¹² C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 73.

¹³ Cf. cu pl. I—II din SCN, II, 1958, p. 385—387, unde așezarea este net diferită.

1

2

3

Planșa I. Monede getice de tip Vîrteju—București din tezaurul de la Adinca (mărite)

4

5

6

Planșa II. Monede getice de tip Vîrteju—București din tezaurul de la Adîncă (mărite)

7

8

9

Planșa III. Monede getice de tip Vîrteju—București din tezaurul de la Adînca (mărite)

10

11

12

Plaușa IV. Monede getice de tip Virteju—București din tezaurul de la Adinca (mărite)

13

14

15

Planșa V. Monede getice de tip Virteju—București din tezaurul de la Adinca (mărite)

16

17

18

Plaușa VI. Monede getice de tip Virteju—București din tezaurul de la Adinca (mărite)

Plansa VII. Tetradrăhmă thasiană, poate din tezaurul de la Adinca.

din trei globule, pare a fi impusă de asemănarea cu monedele de tip Adîncata, considerate ca precedînd tipul Vîrteju-București.¹⁴ Ar urma firese, derivînd organic din această categorie, monedele cu călărețul realizat din două globule. Acesta apare însă și în imaginile, parcă mai fine, de pe monedele din tezaurul de la Leu (jud. Dolj). Dacă un riguros studiu de detaliu, și ne îndreptăm nădejdea tot către anchete de mare amploare, cum a întreprins C. Preda, nu va putea să scoată în evidență deosebiri fundamentale, ne-am putea gândi, pe baza asemănărilor formale ale rv., la o oarecare interferență cronologică între tipul Vîrteju-București și tipul Adîncata¹⁶ În caz de interferență cronologică, s-ar putea avea în vedere explicația unor dezvoltări parțial paralele, cu imagini de avers distincte. Studii viitoare vor elucidă, neîndoios, semnul nostru de întrebare.

După aceste două categorii prezente în lotul din Muzeul de arheologie din Tîrgoviște ar trebui să urmeze monedele cu globulă sub botul calului și călărețul redus la două puncte foarte mici, legate de cele precedente printr-un avers similar (nr. 9). De ele se leagă orga-

¹⁴ Pentru poziția tipului C. Preda, în SCN, V, 1971, p. 53 ; pentru asemănare vezi M. Ionescu, Gh. Rădulescu, *Tezaurul monetar geto-dacic de la Frățești (jud. Ilfov)*, în SCIV, 21, 1970, 4, p. 649—652, fig. 2—4. Compară rv. de la fig. 3/6 cu rv. monedelor de tip Vîrteju—București ilustrate de C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, pl. I/1 și de noi pl. I/1.

¹⁵ G. Popilian, T. Niță, *Tezaurul de monede geto-dacice de la Leu (jud. Dolj)*, în *Revista Muzeelor*, VI, 1969, 3, p. 267—268 ; Cf. O. Iliescu *Tezaurul de la Mînăstirea*, în *Cresterea colecțiilor, caiet selectiv de informare, Biblioteca Academiei R. S. România*, nr. 13—14, 1965, p. 8—12 și Eva Kolníková, *Dako-getische Münzen und einige. Probleme des keltischen Münzwesens in der Slowakei*, în SCN, V, 1971, p. 40—43.

¹⁶ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 63. „Și din acest punct de vedere (nominalul și modulul emisiunilor) monedele din categoria de față se aseamănă cu cele de tip Adîncata—Pitești, deosebirile fiind de cele mai multe ori aproape de neobservat“.

nic, prin av., monedele avînd o singură globulă mare deasupra calului, după care ar urma cele care nu mai au nici o urmă din bustul călărețului, cu scobituri între picioarele călărețului și gîtul calului.

Iată acum, în ordinea mai sus justificată, monedele tezaurului de la Adîncă din colecția Muzeului de arheologie din Tirgoviște, cu datele tehnice necesare :

1. (5290). ↗ Greut 6,95 g, diam. 22 mm.
2. (5299). ← Greut. 6,32 g, diam. 22 mm.
3. (5294). ← Greut. 7,38 g, diam. 22 mm.
4. (5304). ↖ Greut. 6,85 g, diam. 21 mm.
5. (5306). ← Greut. 7,12 g, diam. 22 mm.
6. (5307). ← Greut. 6,74 g, diam. 22 mm.
7. (5302). ↗ Greut. 6,80 g, diam. 23 mm.
8. (5296). ← Greut. 5,22 g, diam. 22 mm.
9. (5298). ↓ Greut. 6,32 g, diam. 22 mm.
10. (5300). ↓ Greut. 7,52 g, diam. 21,5 mm.
11. (5305). ↓ Greut. 7,62 g, diam. 23 mm.
12. (5303). ↓ Greut. 7,47 g, diam. 24 mm.
13. (5301) ← Greut. 7,21 + g, diam. 22,5 mm. ¹⁷
14. (5295). ↑ Greut. 7,01 g, diam. 23 mm.
15. (5297). ↗ Greut. 6,85 g, diam. 22 mm.
16. (5291). → Greut. 7,34 g, diam. 22,5 mm.
17. (5292). ↖ Greut. 7,43 g, diam. 22 mm.
18. (5293). ↖ Greut. 7,97 g, diam. 22,5 mm.

Fără a reorganiza în schema noastră, căci o considerăm provizorie, ea trebuie confruntată cu succesiunea ștanțelor monedelor tipului atunci cînd acest lucru va fi posibil, socotim totuși util să dăm datele tehnice pentru lotul de la București din tezaurul care ne reține atenția. ¹⁸ Ordinea exemplarelor este cea din planșele publicației inițiale a lui C. Preda.

1. ↑ Greut. 7,64 g, diam. 22 mm.
2. ↗ Greut. 7,30 g, diam. 22 mm.
3. → Greut. 7,16 g, diam. 22 mm.
4. ↓ Greut. 7,21 g, diam. 23 mm.
5. ↓ Greut. 7,47 g, diam. 22,50 mm.
6. ↘ Greut. 6,99 g, diam. 22 mm.
7. → Greut. 6,68 g, diam. 23 mm.
8. ↙ Greut. 7,01 g, diam. 22 mm.
9. → Greut. 7,42 g, diam. 22 mm.

¹⁷ Din monedă s-a tăiat o parte în vederea unei analize metalografice. Nu sîntem în posesia greutății monedei dinainte de efectuarea acestei operații.

¹⁸ Dăm aceste date după nota inv. 401 de la Institutul de Arheologie (C. Preda), unde este altă ordine a monedelor.

10. ↖ Greut. 7,37 g, diam. 21 mm.
11. ← Greut. 7,69 g, diam. 21 mm.
12. ← Greut. 6,25 g, diam. 23 mm.
13. ← Greut. 6,84 g, diam. 22,50 mm.
14. ↑ Greut. 7,13 g, diam. 22 mm.
15. ↓ Greut. 7,05 g, diam. 23 mm.
16. → Greut. 7,12 g, diam. 33 mm.
17. → Greut. 7,00 g, diam. 24 mm.
18. ← Greut. 7,48 g, diam. 23 mm.
19. → Greut. 6,38 g, diam. 22 mm.
20. → Greut. 7,20 g, diam. 22 mm.

Greutatea exemplarelor studiate de noi, în ordine crescătoare, este deci următoarea : 5,22 g ; 6,25 g ; 6,32 g (2 ex.) ; 6,38 g ; 6,68 g ; 6,74 g ; 6,80 g ; 6,84 g ; 6,85 g (2 ex.) ; 6,95 g ; 6,99 g ; 7,00 g ; 7,01 g (2 ex.) ; 7,05 g ; 7,12 g (2 ex.) ; 7,13 g ; 7,16 g ; 7,21 g (2 ex.) ; 7,30 g ; 7,34 g ; 7,37 g ; 7,38 g ; 7,42 g ; 7,43 g ; 7,47 g (2 ex.) ; 7,48 g ; 7,52 g ; 7,62 g ; 7,64 g ; 7,69 g și 7,79 g. Greutatea medie este de 7,08 g.

Diagrama variației greutateților (fig. 1) ne arată o destul de mare întindere pe orizontală, cu majoritatea exemplarelor grupate între 6,70 și 7,70 g, fără a avea un vîrf propriu zis, cele 5 exemplare de la 7,00 g, fiind contrabalansate de cele patru exemplare prezente la 7,40 g și la 7,50 g. Oricum, între aceste limite pare a fi greutatea normală. Există, de asemenea, un grup de monede între 6,20—6,40 g cu greutate sub normală, iar exemplarele cu valori puțin peste 5 g sau în jur de 8 g pot fi judecate drept excepționale.¹⁰ Mai notăm că, dacă nu sîntem cumva victima unor coincidențe, s-ar părea că în lotul de la Tîrgoviște, ultimele trei categorii (nr. 10—18) au greutateți mai ridicate decît primele două (nr. 1—8). Ca să putem lua o atitudine fermă ar trebui să avem la dispoziție un număr satisfăcător de tezaure publicate cu toate datele necesare, ceea ce din păcate nu se întîmplă. Dacă impresia noastră este sezizarea unui fapt generalizabil ar însemna

¹⁰ O oarecare nepotrivire există între diagrama noastră și considerațiile lui C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 63, care consideră că majoritatea exemplarelor se plasează între 7 și 8 g. Este de văzut dacă ea vine de la neaplicarea diagramelor de frecvență sau dacă e rezultatul real al investigației asupra tuturor monedelor cunoscute și în acest caz vor trebui căutate anumite explicații. Pentru metoda tabelelor de frecvență vezi G. F. Hill, *The Frequency-Table*, în NC, seria 5, vol. 4, 1924, p. 76—85 ; aplicarea metodei și o discuție a unui asemenea tabel la Gh. Poenaru Bordea, Constanta Știrbu, *Tezaurul de denari romani republicani și de la începutul Pricipatului descoperit la Breaza, comuna Lisa (jud. Brașov)*, în SCN, V, 1971, p. 272—274. Pentru tezaurul de la Vîrteju—București s-a calculat o greutate medie de 7,4 g, pornind de la greutatea totală a monedelor. Vezi B. Mitrea, *op. cit.*, în *Studii și referate privind istoria României*, I, 1954, p. 295, menționată recent de C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 68, nr. 38, nu știm dacă pe baza unor studii noi.

că tipul respectiv ar avea o evoluție de la exemplare ușoare, la exemplare grele, ceea ce este împotriva gândului obișnuit al numismaților. Lăsăm problema deschisă, întrebându-ne numai dacă n-ar trebui făcute investigații metrologice mai amănunțite și arătând că răsturnării ordinei propuse i se opune ca un obstacol decisiv, măcar în stadiul actual

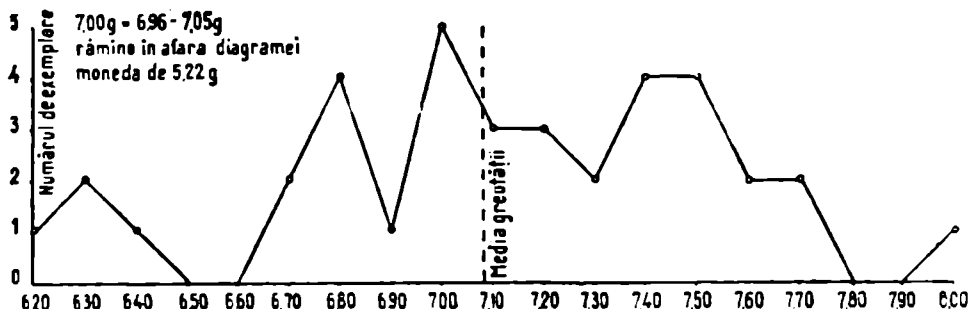

Fig. 1. Diagrama I. Variația greutății monedelor de tip Virteju—București din tezaurul de la Adînca.

al problematicei, apropierea rv. primelor două categorii de monede din tezaurul de la Adînca de tipurile numite Adîncata. Aceasta chiar cu ușoarele noastre rezerve privind posibilitatea unei evoluții, măcar parțial paralelă, a tipurilor respective.

Nu trebuie să uităm însă că acest tezaur este un tezaur mixt și, prin aceasta, foarte important pentru cronologia monedelor în discuție, cu atât mai mult, cu cât, asemenea asocieri nu sînt prea frecvente. Tot cu monede thasiene mai sînt doar două tezaure de monede tip Virteju—București, cel de la Olteni (jud. Teleorman) și Stoenеști (jud. Ilfov).²⁰ De aceea socotim ca foarte utilă și analizarea acestui material.

Iată datele tehnice pentru tetradrahmele existente la București:²¹

1. ↓ . Greut. 16,86 g, diam. 32 mm, sigla M.
2. ↖ . Greut. 16,58 g, diam. 33 mm, sigla M.
3. ↗ . Greut. 16,70 g, diam. 33 mm, siglă atrofiată, poate M.

Exemplarul de la Tîrgoviște, fragmentar :²²

4. ↑ Greut. 14,34 g +, diam. 30 mm.

²⁰ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 66, nr. 23 și p. 68, nr. 36 și discuția de la p. 74—76. Vezi și în lista de descoperiri de monede thasiene, dată de E. Chirilă, G. Mihăescu *op. cit.*, p. 34, nr. 63 și p. 35, nr. 91.

²¹ Ilustrate la C. Preda, *op. cit.*, în SCN, II, 1958, p. 387, pl. II/21—23, menținem aceeași ordine.

²² Cu rezervele de mai sus la nota 8.

La aceasta se adaugă exemplarul notat de C. Preda la București :

5. Greut. 16,20 g, diam. 32 mm, sigla M.

Numărul monedelor thasiene din loturile recuperate era de șase exemplare, se adaugă un al șaptelea, poate un al optelea, dacă cel bănuțit a exista la Muzeul din Ploiești este diferit de cele trei, inițial la Tirgoviște, și nu unul dintre ele.²³

Tetradrahmele din Thasos, în raport cu monedele de tip Vîrteju-București, au evoluat de la situația de *terminus post quem*²⁴ la cea de, aproximativ, *terminus ante quem*, cu un joc posibil, menținându-se însă și în prima,²⁵ după luarea în considerare a ipotezei regretatei numismate bulgare Gina Kațarova, care a argumentat datarea unei categorii a tetradrahmelor thasiene din perioada a II-a după anul 88 î.e.n.²⁶ Mai mult decît atît, autoarea bulgară a clasificat tetradrahmele din Bulgaria în originale, semi-barbare și barbare, ceea ce ar coincide cu ale noastre originale, imitații și barbare. Dacă ultima categorie se distinge net de prima și chiar de a doua, granița dintre acestea este foarte fluctuantă, fiind de multe ori vorba mai mult de o discuție și apreciere a stilului la care se adaugă prezența sau absența literelor globulate. A ști exact unde trebuie să încadrăm o monedă sau alta cu tipul tetradrahmelor din Thasos este important pentru implicațiile cronologice pe care le poate avea această clasare, mai ales în cazul că am aspira la datări de mai mare finețe. În condițiile unui mare aflux de tetradrahme de Thasos, în care, sub haină grecească, se ascunde puterea Romei în expansiune, în condițiile războaielor cu Mithridates VI al Pontului și în vederea paralizării influenței acestuia în orașele grecești de pe coastă și la Gurile Dunării, ne apare ca puțin probabilă apariția unor imitații locale, chiar sud-tracice. Ele ar trebui plasate cronologic mai tîrziu, într-o vreme în care activitatea monetăriei din Thasos începe să lîncezească, pentru ca apoi să înceteze total, cîndva către mijlocul secolului I î.e.n., în orice caz după privilegiile din 80 î.e.n. și probabil după 72/71 î.e.n.,²⁷ cînd sînt de presupus emisiuni abundente și implicit o penetrație sporită în spațiul traco-dacic. Este

²³ E. Chirilă, G. Mihăescu, *op. cit.*, p. 31, nr. 1.

²⁴ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, II, 1958, p. 384—389.

²⁵ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 74—76 ; Cf. I. Winkler, *Zur relativen Chronologie der dako-getischen Münzen*, în *Acta Archaeologica Carpathica*, X, 1968, 1—2, p. 103 și 115 și E. Chirilă, G. Mihăescu, *op. cit.*, p. 37—38.

²⁶ Gina Kațarova, Нови данни за датировката на тетрадрахмите на остров Тасос от втори период на монетосеченето му и на тракийските тетрадрахми от I в. пр. н. е., în *Izvestiia*, XXIII, 1964, p. 131—149.

²⁷ Pentru evenimente D. M. Pippidi, *Străinii de peste mări*, în volumul D. M. Pippidi, D. Berciu, *Din istoria Dobrogei*, I, *Geți și greci la Dunărea de Jos*, București. 1965, p. 269—272 și 276—280 ; R. Vulpe, *Perioada Principatului (sec. I—III)*, în volumul R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei*, II, *Romanii la Dunărea de Jos*, p. 25—26 ; Cf. Al. Suceveanu, *Două note privind istoria Moesiei în secolul I î.e.n.*, în *Pontica*, 2, 1969, p. 269—274 și mai ales p. 271.

clar că, dacă în tezaurele mixte ar fi vorba de imitații și nu de monede thasiene originale, o prelungire către mijlocul secolului a existenței tipului Virteju-București apare aproape ca obligatorie. Aceasta mai ales dacă s-ar face dovada că, în general, pe teritoriul țării noastre avem de a face mai ales cu imitații²⁸ și nu cu monede originale. De asemenea, ca o consecință firească, tipul Inotești-Răcoasa, care urmează tipului Virteju-București și este clar influențat de moneda thasiană tirzie,²⁹ dacă ar fi influențat de imitațiile ei, ar trebui coborât în timp după mijlocul secolului I î.e.n., în a doua jumătate a sa.

Revenim acum la tetradrahmele de la Adınca, pentru care, așa cum am arătat la începutul acestui articol, nu au lipsit ezitățile, datorate dificultăților de trasare a unei granițe ferme între originale și imitații. După publicarea tezaurului de la Sînpetru, considerat de imitații,³⁰ s-ar fi putut părea că problema este definitiv rezolvată, în sensul caracterului de imitații al tetradrahmelor din tezaurul de la Adınca. Ele își află într-adevăr bune analogii în cadrul tezaurului mixt menționat.

nota 13. Pentru criza și războaiele mithridatice în general vezi Édouard Will, *Histoire politique du monde hellénistique (323—30 av. J. C.)*, tome II. *Des événements d'Antiochos III et de Philippe V a la fin des Lagides*, Nancy, 1967, p. 387—421. Pentru G. Kazarova imitarea monedei thasiene ar începe de timpuriu, *op. cit.*, p. 143 pe temeiul contramarcării unei asemenea monede la Apollonia Pontică. Vezi T. Gerasimov, *Контрамаркиране на антични монети в Долна Мизия, и Тракия*, în *Izvestiia*, XV, 1964, p. 63.

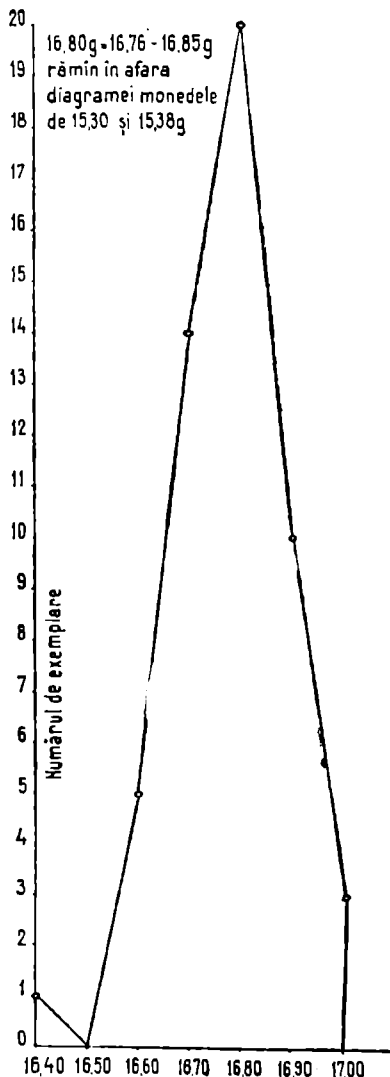
²⁸ O listă a imitațiilor, de verificat, după noi, pentru fiecare caz în parte la Virgil Mihăilescu-Birliba, *Descoperirile monetare și legăturile dintre tracii sud-dunăreni și lumea geto-dacă*, în *Memoria Antiquitatis*, III, 1971, p. 201—203 și 206, clasate în al cincilea orizont monetar al legăturilor fără a vorbi însă de egida Romei.

²⁹ G. Severeanu, *Le trésor monétaire d'Inotești—Buzău*, în *BSNR*, XXI, 1926, nr. 57—58, p. 7—10; C. Preda, *Descoperiri monetare în r. Buzău*, în *SCN*, II, p. 463—464. Cf. C. Preda, *op. cit.*, în *SCN*, V, p. 62—63; vezi și M. Gramatopol, *L'art des monnaies gèto-daces*, în *Apulum*, IX, 1971, p. 235—237 și 256. Nu uităm că încă de mult av. tipului pe care-l numim, după C. Preda, Adîncata a fost pus în legătură cu av. tetradrahmelor thasiene. În acest sens Florica C. Moisil, *Un nou tip de monete dace*, comunicare la *Congresul de numismatică și arheologie din Cluj*, la C. Moisil, în *CNA*, XII, 1963, nr. 108, p. 232; C. Moisil, *Les tetradrachmes de Thasos et de la Macédonie I-ère et leur circulation en Dacie*, în *Balkanica*, VII, 1, 1944, p. 16. Vezi pentru presupusa influență a tetradrahmelor thasiene asupra tipului Virteju-București ca și a tipului Adîncata analiza iconografică și stilistică făcută de M. Gramatopol, *op. cit.*, p. 231—234. Dacă acest fel de a vedea lucrurile este just și, s-ar pleca de la imitațiile avînd thasienele tirzii ca prototip, care ar deveni prototip pentru seriile getice, în ordinea admisă, începînd cu tipul Adîncata, cronologia ar urma să trebuiască încă și mai mult coborîtă, începînd abia pe la 50 î.e.n.

³⁰ E. Chirilă, I. Popa, *op. cit.*, în *Apulum*, VII, 1, 1968, p. 149 și p. 160—161 unde se discută posibilitatea imitării tetradrahmelor din Thasos în Dacia răspunzîndu-se negativ. Drept este însă că, mai de curînd, la E. Chirilă, G. Mihăescu, *op. cit.*, p. 35, nr. 88, tezaurul apare ca fiind de piese thasiene. Să fi renunțat numismatul clujean în 1969 la interpretarea din 1968?

Fără a ambiționa aici o soluționare definitivă a problemei, ne facem însă datoria supunând tezaurul de la Sinpetru analizei metrologice (fig. 2). Se poate lesne observa o mare regularitate a greutateilor grupate între 16,60 și 17 g (mai exact între 16,61 și 16,98 g) rămânând în afară doar trei exemplare cu greutatea de 16,44 g, 15,38 și 15,30 g. Tot atât de lesne se observă un vîrf la 16,80 g (care corespunde exem-

Fig. 2. Diagrama II.
Variația greutății
tetradrahmelor
thasiene din tezaurul
de la Sinpetru.

plarelor cu greutatea între 16,76 și 16,85 g), deci toate caracteristicile unei emisiuni regulate și chiar de mare precizie metrologică. Greutatea exemplarelor de la Adînca fiind de 16,86 g, 16,70 g, 16,58 g și 16,20 g se poate considera că se încadrează bine în această schemă.

Avem de-a face cu imitații? Dacă da, este vorba de imitații extrem de bine făcute de un emitent cu o tehnică fără cusur, în nici un caz același care emite „didrahmele“ de tip Virteju. Ne gândim însă că, mai degrabă, ar trebui să avem în vedere emisiuni originale târzii, ceea ce ar explica de ce, mai ales dacă avem în vedere că este vorba de o emisiune de urgență, intervenită din nevoi politice și militare, imaginile nu sînt întotdeauna de cea mai clasică puritate.³¹ Legendele sînt de altfel corecte. Faptul că literele sînt mai mult sau mai puțin globulate nu ni se pare decisiv. Este locul, poate, să amintim aici că și alte monede, considerate de imitație, au fost revendicate, decisiv, pentru faza ultimă a unei monetării grecești: Byzantion.³² Evident, numai un studiu de mai mari proporții ar putea să decidă definitiv în această problemă. Studiul trebuie întreprins pe toată aria de răspîndire a monedelor thasiene și, mai ales, asupra monedelor din Thasos chiar. Nădăduim, de altfel, să avem curînd posibilitatea unor comparații cu tetradrahme descoperite la Thasos și în Grecia,³³ după care vom reveni asupra problemelor schițate mai sus.

Oricum, dacă măcar la Adîncea și Sinpetru nu este vorba de imitații, ni se pare că pentru data finală a tipului Virteju-București mai există oarecare speranțe de a se putea menține la circa 80 î.e.n., poate ceva mai târziu, spre 70 î.e.n., în timp ce pentru tipul Inotești-Răcoasa ar trebui avută în vedere o scurtă perioadă de emisiune cel devreme către circa 70 î.e.n., poate ușor mai târziu.³⁴ Aceste date, ne-am deslușit gîndul mai sus, erau foarte serios amenințate în cazul acceptării ipotezei Kațarova simultan cu acceptarea caracterului de imitații, de presupus logic mai târziu, a unei bune părți din thasienele de pe teritoriul țării noastre. Ea continuă și așa să fie amenințată, avem impresia, necesitînd analize noi, mai circumstanțiate. Avem în vedere în primul rînd poziția ambiguă în care numismații au plasat acest tip monetar și cele înrudite, în raport cu emisiunile thasiene ale celei de a doua perioade. Sub impulsul acestor monede s-ar trece, la o dată considerată 150 î.e.n. sau pe la 130 î.e.n. (pentru tipul Virteju-Bucu-

³¹ Vezi pentru monedele cu ΘΡΑΚΩΝ datarea de bază de stil în jurul lui 88 î.e.n. M. Strak, *Die antiken Münzen von Thrakien*, Berlin, 1912, p. 1—2; T. Gerasimov, Нови тракийски тетрадрахми от I в. нр. н. е., în *Izvestiia - Varna*, X, 1956, p. 12—13; cf. G. Kațarova, *op. cit.*, p. 141. Vezi pentru tetradrahmele emise de cetățile vest-pontice J. Price, *Mithradates VI Eupator Dionysus and the coinages of the Black Sea*, în *NC*, VIII, 1968, p. 1—12.

³² H. Seyrig, *Monnaies hellénistiques de Byzance et de Calcédoine*, în *Essays in Greek Coinage presented to Stanley Robinson*, Oxford, 1968, p. 164.

³³ Numismata Mando Caramesini-Oeconomidis, șefa Cabinetului Numismatic din Atena, a avut amabilitatea să ne promită mulajele necesare. Îi mulțumim aici anticipat.

³⁴ Sînt datele cu care se operează în general în ultimul timp, vezi C. Preda, *op. cit.*, în *SCN*, V, p. 75—76 și mai ales studiul monografic consacrat monetării geto-dacice, în prezent sub tipar. Este totuși de reflectat asupra posibilității dacă nu cumva thasienele târzii originale au servit ca prototip av. Adîncata—Pitești, caz în care începutul seriei ar fi de coborît către 70 î.e.n. Cf. și nota 29 de mai sus.

rești), la emiterea sa, pentru ca pătrunderea masivă a aceluiași monede să-i pună capăt. Imaginea ar putea rămâne în principiu valabilă, cu condiția să se poată detecta în spațiul geto-dacic existența monedelor thasiene emise înainte de anul 88 î.e.n. ceea ce, presupunând justă ipoteza Kațarova, nu ni se pare să fie prea lesnicios, dacă nu de-a dreptul imposibil. Nu trebuie să uităm nici un moment că, în problema sfârșitului monedelor geto-dacice, un rol important l-au jucat pătrunderea masivă a denarului republicii romane dar mai ales imitarea sa și geneza unei monetării dacice de tip roman republican, constând din imitații fidele, la o dată și în forme care se cer însă mai bine precizate, chiar dacă se înregistrează, pe această linie, începuturi datatoare de nădejdi dintre cele mai bune.³⁵

Înainte de a aborda semnificația istorică a descoperirii monetare de la Adinca, socotim util să urmărim difuziunea monedelor care o compun, urmînd repertoriile recente realizate de C. Preda pentru monedele geto-dacice de tip Vîrteju-București³⁶ și de E. Chirilă pentru cele thasiene, imitațiile inclusiv,³⁷ chiar dacă în ce le privește ni se pare că trebuie realizate încă progrese pe linia deosebirii dintre cele două categorii, căci nu orice monedă cu av., rv., sau ambele semi-barbarizate, chiar cu litere globulate, nefiind poate de luat *ipso facto* drept imitație, dacă bineînțeles nu ne-am înșelat în considerațiile de mai sus.

La repertoriul recent al lui C. Preda, adăugăm o monedă din aria de baștină a tipului, descoperită în Parcul 23 August din București³⁸ și o alta, foarte importantă, descoperită în săpăturile prof. D. Berciu la Ocnița, în campania din 1969³⁹ și care vine să sporească documentarea noastră privind prezența acestor monede în așezările getice, cu o descoperire din zona subcarpatică spre vestul ariei de răspîndire, acolo unde erau ceva mai rare.⁴⁰

³⁵ N. Lupu, *Die Münzen in der dakischen Burg von Tilișca*, în *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 7, 1964, p. 5 și urm.; B. Mitrea, *Moneda republicană romană și unitatea lumii geto-dacice*, în *Unitate și continuitate în istoria poporului român* (sub redacția prof. univ. D. Berciu) București, 1968, p. 53—64; Gh. Poenaru Bordea, Constanța Știrbu, *op. cit.*, în *SCN*, V, 1971, p. 265—280; Gh. Poenaru Bordea, Cr. M. Vlădescu, *Denari romani republicani de la Bumbești județul Gorj*, în *Revista Muzeelor*, VIII, 1971, 3, p. 259—260; M. Chitescu, *Cobii și imitații de denari romani republicani în Dacia*, în *Memoria Antiquitatis*, III, p. 209—255.

³⁶ C. Preda, *op. cit.*, în *SCN*, V, 1971, p. 64—70, nr. 1—52.

³⁷ E. Chirilă, I. Pop, *op. cit.*, în *Apulum*, VII, 1, 1968, p. 161—165, nr. 1—106. E. Chirilă, G. Mihăescu, *op. cit.*, p. 31—36, nr. 1—114; cf. pentru imitații V. Mihăilescu-Birliba, *op. cit.*, p. 201—202, care nu știe întotdeauna să evite cursele întinse de toponomia modernă, poate exagerat de schimbătoare.

³⁸ B. Mitrea, *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în R. S. România*, în *SCIV*, 21, 1970, 2, p. 335, nr. 19 *Dacia*, N. S., XIV, 1970, p. 471. Prescurtăm în continuare titlul în forma *Descoperiri*.

³⁹ B. Mitrea, *Descoperiri*, în *SCIV*, 21, 1970, 2, p. 336, nr. 23 = *Dacia*, N. S., XIV, p. 171.

⁴⁰ Vezi harta de la C. Preda, *op. cit.*, în *SCN*, V, p. 71.

Vom stăruii ceva mai mult asupra repertoriului realizat de E. Chirilă, care are nevoie de mai serioase completări ca și de câteva corecții de detaliu, pe care nu le vom epuiza în acest cadru. Începem prin a repune în drepturi tezaurul de la Sovata (jud. Mureș), compus din tetradrahme Thasos (10 ex.) și Macedonia I (2 ex.)⁴¹ și tezaurul de la Ostrov (jud. Constanța) compus din tetradrahme thasiene (89 ex.) și denari romani republicani (89 ex.).⁴²

La Feleac (jud. Bistrița-Năsăud) tezaurul este mixt,⁴³ iar pentru Giurgiu,⁴⁴ Zimnicea,⁴⁵ Tărtășești,⁴⁶ trebuie folosit pluralul, fiind vorba de mai multe exemplare, ca și pentru descoperirea de la Șieu, jud. Bistrița-Năsăud.⁴⁷ Lipsește tezaurul mixt de la Afumați, din care se păstrau șase denari romani republicani și o tetradrahmă thasiană⁴⁸, descoperirea de la Epureni-Huși,⁴⁹ cea de la Bolsaia și de la Piatra-Roșie.⁵⁰ S-au adăugat de asemenea, mai recent, o tetradrahmă descoperită la Daia (jud. Ilfov),⁵¹ și o alta la Moroieni (jud. Dimbovița)⁵² și încă una la Slatina (jud. Olt)⁵³, ca și informații suplimentare privind descoperirile de la Bucovăț (jud. Dolj)⁵⁴ și Poiana Teiului (jud. Neamț).⁵⁵ În notele informative de la Institutul de arheologie mai există unele date, încă nevalorificate, asupra unui tezaur descoperit la Frunzânești (jud. Ilfov) a unei piese izolate „de imitație” descoperită la Dărăștii de Sus (jud. Ilfov), a alteia de la Ciuperceni, com. Cosmești (jud. Teleorman), a unui tezaur mixt de denari republicani și thasiene ca sigla M de la Grădiștea-Călărași, a unei tetradrahme „de stil barbarizat” sigla M

⁴¹ B. Mitrea, *Penetrazione commerciale e circolazione monetaria nella Dacia prima della conquista*, în *Ephemeris Dacoromana* (mai departe ED), X, 1945, p. 66, nr. 14.

⁴² B. Mitrea, *op. cit.*, în ED, X, 1945, p. 68, nr. 36.

⁴³ B. Mitrea, *op. cit.*, în ED, X, 1945, p. 67, nr. 24.

⁴⁴ *Idem*, p. 68, nr. 35.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 68, nr. 34 și B. Mitrea, *Monede antice și feudale descoperite la Zimnicea*, în SCIV, XVI, 1965, 2, p. 245.

⁴⁶ B. Mitrea, *op. cit.*, în ED, X, 1945, p. 68, nr. 30.

⁴⁷ *Idem*, p. 67, nr. 15.

⁴⁸ B. Mitrea, *Legăturile comerciale ale geto-dacilor din Muntenia cu Republica romană, reflectate în descoperiri monetare (tezaurul de la Strimba, r. Tirgoviște)* în SCN, II, 1958, p. 156—157.

⁴⁹ D. Popescu, *Objets de parure geto-daces en argent*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940 (1941), p. 199.

⁵⁰ B. Mitrea, *Descoperiri*, în SCIV, 16, 1965, 3, p. 606 = *Dacia*, NS, IX, 1965, p. 490; C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roșie*, București 1954, p. 75—76.

⁵¹ B. Mitrea, *Descoperiri*, în SCIV, 21, 1970, 2, p. 333, nr. 5 = *Dacia*, N. S., XIV, 1970, p. 469.

⁵² O. Toropu, O. Stoica, *Descoperiri monetare la sud de Carpați*, Craiova, 1969, p. 10, reluată la B. Mitrea, *Descoperiri*, în SCIV, 22, 1971, 1, p. 120, nr. 9.

⁵³ B. Mitrea, *Descoperiri*, în SCIV, 22, 1971, 1, p. 120, nr. 11.

⁵⁴ *Idem*, în SCIV, 22, 1971, 1, p. 118, nr. 1.

⁵⁵ N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova*, București, 1970, p. 366, nota 337, reluată și de B. Mitrea, *Descoperiri*, în SCIV, 22, 1971, 1, p. 120, nr. 10.

descoperită la Cornetul, fost Atîrnați (jud. Teleorman)⁵⁶. Adăugăm că s-a publicat recent și tezaurul mixt de la Gura-Padinii, în care, pe lângă denari romani republicani, se aflau și o drahmă de tip Alexandru cel Mare, emisă în 325 î.e.n. la Lampsakos și o tetradrahmă thasiană „imitație obișnuită”.⁵⁷ Foarte de curînd am mai înregistrat o descoperire la Ciutura, jud. Dolj⁵⁸ și o alta la Curcani, jud. Ilfov.⁵⁹ E. Chirilă a mai semnalat și el o thasiană, („imitație“ ?) găsită în împrejurimile Clujului.⁶⁰ Ne este deasemenca cunoscut un tezaur mixt descoperit lângă Zimnicea, avînd în compoziție denari romani republicani, din care s-au recuperat opt exemplare, drahme din Dyrhachium și tetradragme thasiene, din care s-au recuperat cîte un exemplar.⁶¹

După aceste completări, care nu schimbă cu nimic esențial aria cunoscută a difuziunii monedelor pe care le întîlnim și la Adîncea, mai întii ceva despre monedele thasiene și imitațiile lor pe care le tratăm global căci pentru diferențierea lor publicațiile, așa cum s-au făcut pînă acum, numai o scurtă informare, foarte rar ilustrație și date metrologice, sînt insuficiente. Am adăugat, de altfel, îndoilei noi, din care am vrea să se rețină măcar necesitatea și a studierii greutății tetradrahmelor. Recent, s-a afirmat că atît monedele thasiene, cît și cele Macedonia I (de multe ori asociate în tezaure mixte) se îndreptau spre Transilvania iar „cele din Cîmpia Munteană marchează drumul tetradrahmelor Macedoniei Prima și al celor thasiene spre Transilvania”. Ca altă ocazie față de o asemenea interpretare s-au exprimat îndoilei serioase.⁶² Punctul nostru de vedere era că geții din Muntenia aveau relațiile lor cu sudul în această vreme. Este evident că în tezaurele din Bulgaria, moneda thasiană este masiv prezentă. Ne rezumăm pentru moment la ea, evident și la tezaurele mixte în care este prezentă, fără a o urmări și pe cea a Macedoniei I. Nefiînd locul unui repertoriu amănunțit în acest cadru, încercăm o sistematizare numerică a tezaururilor din Bulgaria, ținînd cont pentru descoperirile făcute pînă în 1935 de bibliografia tezaururilor grecești realizată de S. P. Noe,⁶³ iar pentru

⁵⁶ Institutul de Arheologie, *Note informative*, I, redactate primele două de B. Mitrea, următoarele două de C. Preda, ultima tot de B. Mitrea.

⁵⁷ B. Mitrea, *Un nou tezaur de denari romani din timpul Republicii descoperit în Oltenia*, în *SCIV*, 21, 1970, 3, p. 431, completăm informațiile cu greutatea 16,06 g, diam. 32 mm. Cf. *Note informative*, II, (Bucur Mitrea).

⁵⁸ Mulțumim aici colegilor Gh. Popilian și O. Toropu, care ne-au furnizat informațiile în legătură cu această monedă.

⁵⁹ Adusă spre identificare la Institutul de Arheologie în aprilie 1971. AR. ⚡ Greut. 16,30 g. diam. 34 mm.

⁶⁰ E. Chirilă, V. Lucăcel, Z. Milea, I. Némethi, I. Ordentlich, *Descoperiri monetare antice în Transilvania* (VII), în *AMN*, VII, 1970, p. 508, nr. 7.

⁶¹ V. Mihăilescu-Bîrliba, I. Mitrea, *Un nou depozit monetar antic descoperit lângă Zimnicea*, în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970 (1971), sub tipar.

⁶² Gh. Poenaru Bordea în recenzie la cartea des citată a lui E. Chirilă și G. Mihăescu, în *SCN*, V, 1971, p. 430—432.

⁶³ S. P. Noe, *A. Bibliography of Greek Coin Hoards*², în colecția *Numismatic Notes and Monographs*, nr. 78, New-York, 1937 mai departe prescurtat Noe².

descoperirile din perioada următoare de conștiincioasă și atât de utilă cronică a lui T. Gerasimov.⁶⁴

Monedele thasiene, cu imitațiile sau „imitațiile“ lor, cu cele barbarizate, fără alte monede asociate, sînt prezente în Bulgaria într-un număr de 39 de tezaure⁶⁵. În opt tezaure sînt însoțite numai cu tetradrahme Macedonia I⁶⁶, în șapte tezaure numai cu tetradrahme din Maroneia⁶⁷, în două tezaure apar asociate numai cu tetradrahme emise la Athena⁶⁸. Ele apar de asemenea împreună cu drahme din Apollonia și Dyrrhachium în cinci tezaure⁶⁹, și cu denari romani republicani în patru tezaure⁷⁰. Într-un singur caz le găsim asociate numai cu monede din Histiaea⁷¹. Tetradrahmele thasiene apar în șase cazuri împreună cu tetradrahme postume, de tip Alexandru cel Mare sau Lysimach (probabil chiar cînd acest lucru nu este menționat explicit), emise la Messembria, Odessos sau Byzantion⁷². Într-un caz ele sînt menționate alături de imitații de tetradrahme Filip II⁷³. În sfîrșit, în alte 16 cazuri, le gă-

⁶⁴ T. Gherasimov. Коллективные находки на монеты (cu titluri variabile) în *Izvestiia*, XI, 1937, și urm. Mai departe T. Gherasimov.

⁶⁵ Noe², p. 51, nr. 151 : p. 145, nr. 532 ; p. 147, nr. 542 : p. 155—156, nr. 579 ; p. 196, nr. 742 ; p. 197, nr. 747 : p. 217, nr. 824 ; p. 218, nr. 828 ; p. 230, nr. 877 ; p. 266, nr. 1013 ; p. 296, nr. 1126 : T. Gherasimov, *Izvestiia*, XI, 1937, p. 317, p. 323, p. 324 (Noe², p. 230, nr. 877) ; *Izvestiia*, XII, p. 450—451, p. 454, p. 456, (două tezaure) ; *Izvestiia*, XIV, 1940—1942, p. 282 p. 285 : *Izvestiia*, XV, 1946, p. 237, p. 243 ; *Izvestiia*, XVII, 1950, p. 316—317, p. 322 ; *Izvestiia*, XVIII, 1952, p. 404, *Izvestiia*, XX, 1955, p. 603, p. 604 (două tezaure), p. 606 (două tezaure) ; *Izvestiia*, XXII, 1959, p. 357, p. 358, p. 362 (G. Kațarova, op. cit., p. 140) ; *Izvestiia*, XXV, 1962, p. 228, p. 232 ; *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 258 ; *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 242, p. 243 ; *Izvestiia*, XXX, 1967, p. 190 ; *Izvestiia*, XXXI, 1969, p. 234.

⁶⁶ T. Gherasimov, *Izvestiia*, XVII, 1950, p. 325 ; *Izvestiia*, XVIII, 1952, p. 403, p. 404 (două tezaure) ; *Izvestiia*, XXII, 1959, p. 359 ; *Izvestiia*, XXV, 1962, p. 225 ; *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 243 ; *Izvestiia*, XXX, 1967, p. 190.

⁶⁷ Noe², p. 298, nr. 1134 : p. 306, nr. 1165 ; T. Gherasimov, *Izvestiia*, XI, 1937, p. 315 ; *Izvestiia*, XV, 1946, p. 243 ; *Izvestiia*, XVIII, 1952, p. 402 ; *Izvestiia*, XXIX, 1966, p. 212 ; *Izvestiia*, XXX, 1967, p. 188.

⁶⁸ Noe², p. 187, nr. 709 ; T. Gherasimov, *Izvestiia*, XX, 1955, p. 602.

⁶⁹ Noe², p. 302, nr. 1153 ; T. Gherasimov, *Izvestiia*, XVII, 1950, p. 321 ; *Izvestiia*, XXII, 1959, p. 362 ; *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 261 ; *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 242.

⁷⁰ T. Gherasimov, *Izvestiia*, XXV, 1962, p. 226, p. 230 ; *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 260, p. 265. După G. Kațarova, op. cit., p. 143 în toate aceste cazuri ar fi vorba de imitații. Pentru tezaurele cu thasiene, denari republicani și alte monede, mai jos nediferențiate, cf. Gh. Poenaru Bordea, recenzie la M. H. Crawford, *Roman Republican Coin Hoards*, Londra, 1969, în *SCN*, V, 1971, p. 438—439.

⁷¹ T. Gherasimov, *Izvestiia*, XV, 1946, p. 241.

⁷² Noe², p. 169, nr. 636 ; p. 170, nr. 638 ; T. Gherasimov, *Izvestiia*, XI, 1937, p. 322 (= Noe², p. 169, nr. 636) ; *Izvestiia*, XV, 1946, p. 238 ; *Izvestiia*, XVIII, 1952, p. 400 ; *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 265 ; *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 244.

⁷³ T. Gherasimov, *Izvestiia*, XIV, 1940—1942, p. 285 ; cf. oricum și *Izvestiia*, XVIII, 1952, p. 403—405 și p. 402.

sim într-o mai numeroasă companie, constituită în general din monedele de care a fost vorba mai înainte⁷⁴. Este de văzut, evident, în cazul în care ipoteza Kațarova este justă, ce anume rămîne pentru a doua jumătate a secolului II și începutul secolului I î.e.n., adică, alt fel spus, înainte de războaiele mithridatice ale Romei și înainte de imixtiunea ei vădită în treburile din spațiul vest pontic, cînd emisiunile sînt tot sub egida Romei, dar cînd preocupările republicii sînt altele. În orice caz și difuziunea monedelor, chiar dacă nu putem stăruia aici asupra ei, o arată clar, descoperirile thasiene îmbracă un mare teritoriu și nu numai un drum. La fel ca pentru Muntenia.

Revenind acum la zona jud. Dîmbovița trebuie să arătăm că ea se află în zona de difuziune a monedei getice de tip Adîncata și de tip Virteju. Tezaurul de care ne ocupăm aici ne arată și asocierea cu monedele din Thasos. Extrem de important este, socotim noi, tezaurul de la Cojeasca, compus din monede de tip Adîncata și din tetradrahme Macedonia I și Thasos⁷⁵. Deși amintit în mai multe rînduri, tezaurul nu s-a bucurat de studiul pe care-l merită. Tot acolo s-au putut recupera recent cîteva tetradrahme thasiene⁷⁶ care, din tezaur sau dintr-o nouă descoperire, ne confirmă împreună cu tetradrahma menționată de la Moroieni, circulația tetradrahmei thasiene în această zonă. O nouă descoperire getică de tip Adîncata la Valea Voievozilor, com. Răzvad, municipiul Tîrgoviște, ne confirmă că sîntem pe teritoriul acestora⁷⁷. De altfel, se pare că tezaurul de la Petrești, în care găsim împreună tipul Adîncata și tipul Virteju-București, trebuie localizat la Petreștii din jud. Dîmbovița și nu la cei din jud. Ilfov⁷⁸. Ni se pare important să amintim și că în așezarea geto-dacică de la Cătunu s-au aflat ștampile de amforă⁷⁹, caracteristice și ele faciesului din Cîmpia Muntenă al civilizației La tène, fie că e vorba de importuri sau de imitații⁸⁰, importuri ce apar și în Moldova, dar niciodată sigur pînă acum în Tran-

⁷⁴ Noe², p. 49, nr. 145 ; p. 179, nr. 675 ; p. 238, nr. 905 ; T. Gherasimov, *Izvestiia*, XV, 1946, p. 242 ; *Izvestiia*, XX, 1955, p. 610 (două tezaure) ; *Izvestiia*, XXII, 1959, p. 357 ; *Izvestiia*, XXV, 1962, p. 231 ; *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 265 ; *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 237, p. 241 ; *Izvestiia*, XXX, 1967, p. 188—189 ; *Izvestiia*, XXXI, 1969, p. 232 ; Cf. G. Kațarova, *op. cit.*, p. 132—137 (Padarevo) ; p. 138—139 (Stroino = T. Gherasimov, *Izvestiia*, XXVI, 1963, p. 265) ; p. 141 (Gradeșnita = T. Gherasimov, *Izvestiia*, XXVII, 1964, p. 237).

⁷⁵ C. Moisil, *op. cit.*, în *Balcania*, VII, 1, 1944, p. 16, nr. 20 ; Cf. M. Gramatopol, *op. cit.*, în *Apulum*, IX, 1971, p. 234.

⁷⁶ Informația e datorăm lui G. Mihăescu căruia îi mulțumim și aici.

⁷⁷ Informație din aceeași sursă ca mai sus. AR. ↘. Greut. 6,90 g ; diam. 23,5 mm.

⁷⁸ M. Gramatopol, *op. cit.*, p. 233—234.

⁷⁹ În acest volum, p. 138, fig. 5/1.

⁸⁰ D. Tudor, *Răspîndirea amforelor grecești ștampilate în Moldova, Muntenia și Oltenia*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1968, p. 37—79 ; Vezi și M. Gramatopol, Gh. Poenaru Bordea, *Amphora Stamps from Callatis, and South Dobrudja*, în *Dacia N.S.*, XIII, 1969 (1970), p. 144.

silvania⁸¹. La Cătunu s-au aflat de asemenea și numeroase fragmente de boluri getice, imitate după cele elenistice, cunoscute sub numele de cupe megariene sau deliene⁸².

Această lume getică din Cimpia Munteană era deosebit de înfloritoare în secolele II-I î.e.n. și de aici pare să fi plecat, de la Popești sau din altă parte, Burebista în expansiunea sa⁸³. Nu ni se pare de loc exclus ca prezența monedelor de tip Adincata și Vîrteju—București, foarte departe de zona de emisiune, să puncteze, documentînd numismatic, această expansiune⁸⁴. Am dori desigur ca documentarea noastră să fie mai bogată și gradul de certitudine mai mare. Am fi dorit și să putem răspunde cu mai multă siguranță măcar la unele din semnele de întrebare pe care cercetarea noastră ni s-a părut că le ridică. Ne mîngîiem însă cu ideea că, oricum, am contribuit la mai buna cunoaștere a unor descoperiri monetare și că, în fond, numai acumularea de cunoștințe, cu semnele lor de întrebare respective, este în măsură să ducă la progres cercetarea numismatică și istorică.

LISTA ABREVIERILOR

AMN	Acta Musei Napocensis.
BSNR	Buletinul Societății Numismatice Române.
CNA	Cronica Numismatică și Arheologică.
ED	Ephemeris Dacoromana.
Izvestiia	Bulletin de l'Institut d'Archéologie bulgare.
Izvestiia—Varna	Bulletin de la Société d'Archéologie de Varna.
NC	The Numismatic Chronicle.
SCIV	Studii și cercetări de istorie veche.
SCN	Studii și cercetări de numismatică.

⁸¹ Un sigur exemplar pină acum dintr-o colecție particulară I. Winkler, *Vestigiile romane de la Porolissum*, în AMN, VII, 1970, p. 544, nr. 35 pe care îl vedem mai degrabă achiziționat din Dobrogea. Cf. I. Winkler, p. 546.

⁸² Irina Franga, *Contribuții cu privire la cunoașterea ceramicii geto-dacice. Cupele „dellene getice” de pe teritoriul României*, în *Arheologia Moldovei*, V, 1968, p. 7—34. Vezi mai sus nota 79.

⁸³ Gh. Poenaru Bordea, recenzie citată, în SCN, V, 1971, p. 432.

⁸⁴ C. Preda, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 69—70 și 75—78, destul de rezervat din acest punct de vedere. Cf. Eva Kolníková, *op. cit.*, în SCN, V, 1971, p. 43. Pentru realitățile arheologice vezi I. H. Crișan, *Problema locuirii daco-geților pe teritoriul Slovaciei în lumina recentelor descoperiri arheologice*, în *Arheologia Moldovei*, VI, 1969, p. 91—107.

**NOUVELLES DONNÉES CONCERNANT LE TRÉSOR D'ADINCA,
DÉPARTEMENT DE DÎMBOVIȚA**

— Résumé —

On publie, avec les détails nécessaires et l'illustration complète, les monnaies du trésor découvert en 1953 à Adinca, se trouvant dans le Musée Archéologique de Tîrgoviște, c'est à dire 18 monnaies géto-daces du type Virteju—București et, avec reserves, un tétradrachme de Thasos. Publiant aussi les poids des monnaies du même trésor de la collection de l'Institut d'Archéologie de Bucarest, on dresse la courbe des poids qu'on compare ensuite avec celle des tétradrachmes de Thasos du trésor de Sînpetru, qu'on a établie maintenant, en partant des valeurs publiées par E. Chirilă, I. Pop, dans *Apulum*, VII, 1, 1968. L'analyse methrologique des monnaies de Sînpetru semble indiquer qu'en dépit des barbarisations des images et des lettres globulées il s'agit d'originaux. Suit la discussion des implications chronologiques possibles pour le monnayage des Gêto-Daces de la Plaine Valaque comme conséquence des progrès dans le domaine de la numismatique grecque, réaliséesou à réaliser.

En ce qui concerne les tétradrachmes de Macédoine I et de Thasos et en analysant les découvertes monétaires et archéologiques du département de Tîrgoviște, les auteurs sont d'avis qu'elles font organiquement partie de la circulation monétaire de la zone sud-carpatique, dont les tribue avaient leurs propres relations avec le sud. On rejète ainsi l'opinion suivant laquelle ces monnaies seraient seulement éparpillées sur le chemin vers la Transylvanie.